

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

**Schéma hostitelské péče u dětí umístěných do ústavních
zařízení v období od roku 2016 do roku 2018 na území hlavního
města Prahy**

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: sociální práce

Autor: Kamila Šeborová

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Thelenová, Ph.D.

Olomouc 2018

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „Schéma hostitelské péče u dětí umístěných do ústavních zařízení v období od roku 2016 do roku 2018 na území hlavního města Prahy“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 20. června 2018

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PhDr. Kateřině Thelenové, Ph.D. za vedení, podporu a drahocenné rady při zpracování bakalářské práce.

Veliké poděkování patří ředitelce Dětského domova Klánovice Mgr. Daně Kuchtové, která mě přivedla do oboru péče o ohrožené děti. Děkuji jí, že je mým profesním učitelem a vzorem, za vstřícnou spolupráci, za motivování ke studiu sociální práce a za trpělivost. Při psaní bakalářské diplomové práce mi byla důležitou odbornou i psychickou oporou.

Dík patří také respondentům za ochotu při odpovídání na mé otázky a přeji jim mnoho profesních úspěchů v pomoci ohroženým dětem.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kamila Šeborová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociální práce
Obor obhajoby práce:	Sociální práce
Vedoucí práce:	PhDr. Kateřina Thelenová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Schéma hostitelské péče u dětí umístěných do ústavních zařízení v období od roku 2016 do roku 2018 na území hlavního města Prahy
Anotace práce:	Bakalářská práce pojednává o problematice hostitelské péče pro děti umístěné v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a jejím praktickém využívání na území hlavního města Prahy. V teoretické části jsem nejprve vymezila pojem hostitelská péče, představila možnost pobytů dětí mimo zařízení, na kterém stojí institut hostitelské péče a popsala podmínky, aktéry, formy, význam a rizika hostitelské péče. Popsala jsem základní pojmy týkající se ústavní výchovy a náhradní rodinné péče a jejich vztah k hostitelské péči. V empirické části bakalářské práce jsem informace spojené s tématem a cílem práce vyhodnotila a došla k závěru, že ačkoliv je institut hostitelské péče u odborné veřejnosti široce známý, její reálné využití není příliš velké a že její výkon je prováděn nesystematicky. Získané informace mohou pomoci v našem dětském domově k vytvoření metodiky pro výkon hostitelské péče, a tím i ke zkvalitňování hostitelské péče při její realizaci.
Klíčová slova:	Hostitelská péče, hostitel, dítě, ústavní výchova, zařízení pro výkon ústavní výchovy, dětský domov, pobyt dítěte mimo zařízení, oddělení sociálně právní - ochrany dětí, náhradní rodinné péče, pěstounská péče

Title of Thesis:	The scheme of the host care for children placed in residential institutions in the period from 2016 to 2018 on the territory of the capital city of Prague.
Annotation:	Bachelor thesis discusses the issue of the host care for children placed in facilities for institutional education and its practical use on the territory of the capital city of Prague. In the theoretical part, I first defined the concept of host care, presented the possibility of stays of children outside the facility, on which stands the institute of the host care and described the conditions, actors, forms, importance and risks of the and foster care. I described the basic concepts related to institutional care and alternative family care and their relation to the host care. In the empirical part of the bachelor thesis, I have evaluated the information related to the subject and the aim of the thesis and concluded that although the institute of host care is widely known to the professional public, its real use is not very large and its performance is implemented in a non-systematic manner. The information obtained may help in our children's home to create a methodology for the performance of the host care, and thus improving host welfare in its implementation.
Keywords:	host care, host, child, institutional care, residential care, children's home, The child's stay outside the facility, Department of social and legal protection of children, substitute family care, foster care
Názvy příloh vázaných v práci:	1/ Seznam respondentů s kontakty 2/ Otázky pro pracovníky OSPOD 3/ Otázky pro pracovníky dětských domovů 4/ Tabulka s celkovým výsledkem výzkumu
Počet literatury a zdrojů:	13
Rozsah práce:	86 396 znaků s mezerami

Obsah

Úvod	8
1 Hostitelská péče	11
1.1 Pobyť dítěte mimo zařízení.....	12
1.2 Podmínky hostitelské péče	13
1.3 Aktéři hostitelské péče	14
1.4 Formy hostitelské péče.....	15
1.5 Význam hostitelské péče.....	16
1.6 Rizika hostitelské péče	17
2 Zařízení pro výkon náhradní péče.....	19
2.1 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	20
2.2 Zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou	20
2.2.1 Diagnostický ústav	22
2.2.2 Dětský domov se školou.....	23
2.2.3 Výchovný ústav	23
2.2.4 Dětský domov.....	24
3 Systém náhradní rodinné péče	25
3.1 Poručníctví	26
3.2 Svěření dítěte do péče jiné osoby	27
3.3 Pěstounská péče.....	28
3.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu	31
3.5 Osvojení.....	32
4 Empirická část.....	35
4.1 Cíle průzkumu.....	35
4.2 Výzkumná otázka.....	36
4.3 Výzkumná metoda	36
4.4 Výzkumný soubor	36
4.5 Výzkumná technika	37
4.6 Postup při sběru dat	38
4.7 Výsledky průzkumného šetření.....	39
5 Diskuze.....	47

Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Seznam zkratek	53
Seznam příloh	54
Přílohy	54

Úvod

Od roku 2012 pracuji jako sociální pracovníce v dětském domově v Praze Klánovicích. Každý den se pohybuji mezi dětmi v dětském domově, mluvím s nimi o jejich problémech i radostech, jsem v kontaktu s jejich rodiči, je-li to možné, a jsem v pravidelném kontaktu se sociálními pracovníky a pracovníci z oddělení sociálně právní ochrany dětí, které mají naše děti na starost. Když jsem si měla vybrat téma bakalářské práce, od začátku mi bylo jasné, že se bude nějakým způsobem týkat dětí v dětských domovech, abych mohla čerpat ze svých zkušeností a využít znalost prostředí sociálně právní ochrany dětí z pohledu zaměstnance dětského domova. Konkrétních témat mě napadala celá řada. Hledala jsem taková, která by měla pro děti v dětských domovech nějaký užitek, a ptala se sama sebe, čím dětem pobyt v dětském domově co nejvíce usnadnit a zpříjemnit. Chtěla jsem zjistit, co jim v domově nejvíce chybí, čím jim můžeme nejlépe pomoci, a co je současně ještě v našich silách. Děti v dětských domovech jsou dobře materiálně zajištěné, vedeme je ke vzdělání, mají k dispozici doučování, psychoterapie, volnočasové aktivity, máme k nim vřelý citový vztah a jsme jim stále k dispozici. Nedokážeme jim však nahradit rodinu, která dětem bolestně chybí. Pro děti, které jsou umístěné v dětském domově, se nepodařilo najít žádnou náhradní rodinu, a tak se nabízí jako vhodná alternativa hostitelská péče. U dětí v našem dětském domově je hostitelská péče velmi oblíbená. Vědí o této možnosti, u svých kamarádů z dětského domova vidí, jak prakticky probíhá, a jsou poučeni o podmínkách hostitelské péče (kdo může být hostitel a jak to celé funguje), a často si jí také vyžadují.

Hostitelskou péči jsem si tedy nakonec vybrala jako téma své bakalářské práce. V našem dětském domově toto téma rezonuje, ale naše legislativa ji stále opomíjí a u veřejnosti není téměř vůbec známá. Hostitelská péče je specifickou formou náhradní rodinné péče pro děti v zařízeních pro výkon ústavní výchovy. O hostitelskou péči se

jedná v případě, kdy dítě umístěné v ústavním zařízení udržuje pravidelný kontakt s osobou nebo rodinou, se kterou není biologicky příbuzné, a jsou realizovány pobyty mimo zařízení. Dodnes není hostitelská péče nijak legislativně vymezená, v zákonech České republiky se tento pojem vůbec nevyskytuje. Hostitelská péče v praxi probíhá nejednotně a pouze omezeně. Teprve až v posledních pár letech se o hostitelské péči začíná mluvit, a odborná veřejnost hledá její formulaci a nejvhodnější postupy. Jedinou literaturou, která se věnuje hostitelské péči, a kterou se mi podařilo vypátrat, je odborná metodika Hostitelská péče a příprava k ní, kterou vydalo o. s. Děti patří domů.

Cílem mé práce je zjistit, nakolik je rozšířená hostitelská péče na území hlavního města Prahy, v jakých zařízeních se uskutečňuje, jaké jsou nejčastěji okolnosti vzniku hostitelské péče, jakým způsobem jsou žadatelé o hostitelskou péči prověřováni a jakým způsobem bývá hostitelská péče ukončena. Jestli je to nejčastěji z důvodu, že dítě nebo hostitel ztratí zájem, přechází do jiné formy náhradní rodinné péče a do jaké, případně jiné důvody.

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a empirické. V první kapitole teoretické části seznámím čtenáře s hostitelskou péčí, s podmínkami pro její realizaci, popíšu její aktéry, formy, význam hostitelské péče i její rizika. Budu vycházet z praktických zkušeností s hostitelskou péčí v Dětském domově Klánovice.

Vzhledem k tomu, že je hostitelská péče určena výhradně pro děti umístěné v zařízeních pro výkon náhradní rodinné péče, budu se ve druhé kapitole zabývat popisem těchto jednotlivých zařízení a významem hostitelské péče v nich. (Pro úplnost krátce představím i střediska výchovné péče – v tomto školském zařízení však není možné vykonávat hostitelskou péči).

Hostitelská péče nepatří mezi klasické formy náhradní rodinné péče, úzce však se systémem náhradní rodinné péče souvisí. Ve třetí kapitole teoretické části proto popíšu ostatní formy náhradní rodinné péče, především péči pěstounskou, která má k hostitelské péči nejbližší. Zaměřím se především na to, kterým formám náhradní rodinné péče může předcházet hostitelská péče a z jakých důvodů.

V empirické části bakalářské práce se pomocí kvantitativního sociologického výzkumu mezi pracovníky oddělení sociálně – právní ochrany dětí a zařízení pro výkon ústavní výchovy na území hlavního města Prahy pokusím získat odpověď na výzkumnou otázku, nakolik je rozšířená hostitelská péče na území hl. m. Prahy, v jakých zařízeních je realizována a na základě jakých okolností nejčastěji vzniká a zaniká. K dotazování použiji strukturovaný rozhovor vždy s jedním pracovníkem z každého oddělení sociálně – právní ochrany dětí na území hl. m. Prahy a jedním pracovníkem všech pražských ústavních zařízení.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit údaje o rozsahu a způsobech využívání hostitelské péče na území hlavního města Prahy v období od roku 2016 – 2018. U zaznamenaných případů chci zjistit, v jakých typech zařízení probíhá, jaké byly okolnosti jejího vzniku, zda stále trvá, případně z jakého důvodu byla ukončena.

V empirické části bakalářské práce budu zjišťovat rozsah hostitelské péče na konkrétním území a v určitém období, četnost hostitelské péče v jednotlivých zařízeních a dále četnost různých okolností jejího vzniku a ukončení, zvolila jsem metodu kvantitativního sociologického výzkumu. Výzkumný soubor budou tvořit na jedné straně všechny oddělení sociálně – právní ochrany dětí na území hlavního města Prahy a zároveň ve všech zařízeních pro výkon ústavní výchovy v Praze. Z výzkumných technik použiji strukturovaný rozhovor po telefonu, od kterého očekávám vysokou návratnost, která je pro získání relevantních dat v této bakalářské

práci nezbytná. Další výhodou v rozhovoru po telefonu spatřuji v tom, že budu moci v případě potřeby respondentovi otázku vysvětlit.

Domnívám se, že zmapování, jakým způsobem je realizována hostitelská péče v našem kraji, by mohla být přínosná pro její další rozvoj v našem dětském domově. Přála bych si, abychom ze závěrů mé práce mohli čerpat zkušenosti pro co nejefektivnější využívání hostitelské péče, snižování jejích rizik a zvyšování přínosů. Ráda bych také přispěla k tomu, aby se o hostitelské péči více mluvilo a tato forma pomoci dětem v zařízeních se dostala do širšího povědomí veřejnosti.

1 Hostitelská péče

Hostitelská péče je specifická forma náhradní rodinné péče, určená pouze pro děti s nařízenou ústavní výchovou (včetně umístění v zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou na základě předběžného opatření). Vznikla spontánně z potřeby dětí umístěných v ústavních zařízeních navazovat blízké a trvalé vztahy i mimo tato zařízení. Výkon hostitelské péče je umožněn na základě § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, který upravuje podmínky dočasného pobytu dětí mimo zařízení. Pojem „hostitelská péče“ se nikde v české legislativě nevyskytuje. U odborné veřejnosti se přesto běžně používá, jeho význam však nemusí být pro všechny zcela jednotný.

V odborné metodice zapsaného spolku Děti patří domů je hostitelská péče definována jako dlouhodobé a opakující se kontakty dítěte žijícího v dětském domově s rodinou či jednotlivci, kteří nejsou biologickými příbuznými dítěte (Blahulová, Zezulová, 2011).

Děti žijící v dětských domovech se však setkávají s mnoha lidmi, a některé z těchto kontaktů jsou opakující a dlouhodobé. Kromě vrstevníků, sociálních pracovníků, vychovatelů a dalších zaměstnanců dětského domova, to mohou být rodinní přátelé z biologických rodin dětí, rodiče nebo jiní příbuzní spolužáků či kamarádů, trenéři a vedoucí z volnočasových aktivit, psychoterapeuti, zaměstnanci a dobrovolníci z neziskových organizací, lidé žijící v sousedství dětského domova, spolupracovníci na brigádách a praxích, kam děti docházejí a mnoho dalších lidí. Moderní dětské domovy jsou otevřené svému okolí a dávají dětem možnost navazovat sociální vztahy. I dítě v dětském domově může chodit na návštěvy ke svým kamarádům a známým, stejně jako rodičům však musí dát vychovatelům vědět, kde se bude pohybovat a kdy se vrátí. Teprve ve chvíli, kdy chce dítě u takové osoby zůstat přes noc, zapojuje se do tohoto kontaktu mezi dítětem a osobou, která není příbuzným dítěte, obecní úřad s rozšířenou působností, bez jehož písemného souhlasu nemůže takový pobyt proběhnout. Osoba, u které bude dítě nocovat, je obecním úřadem s rozšířenou působností prověřena a evidována, a v tento okamžik se začíná jednat o hostitelskou péči.

1.1 Pobyt dítěte mimo zařízení

Ani u rodičů a příbuzných dítěte se nemůže pobyt mimo zařízení (tzn. přes noc) uskutečnit bez písemného souhlasu OSPOD, a také souhlasu ředitele dětského domova. Postup při realizaci pobytu mimo zařízení je u rodičů a blízkých příbuzných stejný, jako u jiných fyzických osob. Žadatel, u kterého bude dítě pobývat, musí vždy sdělit místo a délku pobytu. Před prvním pobytem provádí pracovník OSPOD tzv. šetření, při které navštíví místo, kde bude dítě nocovat a hodnotí, zda je toto prostředí pro dítě vhodné a bezpečné. Je-li trvalý pobyt dítěte odlišný od místa pobytu rodičů nebo jiných fyzických osob, u kterých má dítě pobývat, šetření provádí podle místní příslušnosti ten obecní úřad obce s rozšířenou

působností, na jehož území bude pobyt probíhat. Až na základě vyjádření tohoto úřadu může souhlas s pobytem udělit i úřad, který zastupuje dané dítě. Při povolování pobytu mimo zařízení se přihlíží především k individuálním potřebám a přáním konkrétního dítěte. Souhlas obecního úřadu obce s rozšířenou působností k pobytu dítěte mimo zařízení musí být písemný a obsahovat určení osob, u nichž bude dítě pobývat, délku pobytu dítěte mimo ústav, na kterou vydává souhlas a místo pobytu dítěte. Délka pobytu může být nejvýše v rozsahu 30 za sebou jdoucích kalendářních dnů. Tato doba může být na základě dalších písemných souhlasů prodlužována. U jiných fyzických osob než jsou rodiče, prarodiče a sourozenci se navíc posuzuje jejich bezúhonnost (§ 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

1.2 Podmínky hostitelské péče

Legislativa neurčuje sociálním pracovníkům OSPOD přesný postup, jakým mají zájemce o hostitelskou péči prověřovat. Zákon o sociálně – právní ochraně dětí určuje, že v případě pobytu dítěte u jiných osob než rodičů, prarodičů nebo sourozenců se posuzuje jejich bezúhonnost. Za tímto účelem si obecní úřad obce s rozšířenou působností prověřuje rejstřík trestů a může požádat krajský úřad o odborné posouzení této osoby. Krajský úřad je pak povinen takové posouzení provést a to přiměřeně (§ 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

Z důvodu nejasné právní formulace nejsou podmínky pro hostitelskou péči jednotné a na příslušných úřadech způsobují nejistotu. Zatímco někteří zájemci o hostitelskou péči podstupují stejné prověřování, jako zájemci o pěstounskou péči, jiným stačí doložit čistý výpis z rejstříku trestů. Při nedostatečném prověření se zvyšuje riziko ohrožení dítěte osobou s patologickou osobností nebo motivací. Je-li prověřování

naopak příliš náročné, může zájemce o hostitelskou péči odradit. Hostitelé nemají na rozdíl od pěstounů dítě v plné péči. Zodpovědnost za dítě v hostitelské péči zůstává ústavnímu zařízení, do kterého bylo umístěno. Dítě se po pobytech u hostitelů do zařízení vrací, v případě, že není u hostitele spokojené, může se vrátit i dříve, než do kdy byl pobyt povolený. O průběhu hostitelské péče s ním hovoří jak zaměstnanci dětského domova (vychovatel, ředitel, sociální pracovník), tak pracovník z OSPOD. Hostitelská péče je tak dobře kontrolovatelná. V metodice z. s. Děti patří domů se doporučuje, aby všichni zájemci o hostitelskou péči prošli odborným posouzením, které bude obsahovat posouzení trestní bezúhonnosti, posouzení rodinného a sociálního prostředí a jednorázové psychologické posouzení pro vyloučení patologie osobnosti a patologické motivace k hostitelské péči (Blahulová, Zezulová, 2011).

1.3 Aktéři hostitelské péče

Děti umístěné v ústavním zařízení na základě soudem nařízené ústavní výchovy nebo na základě usnesení o předběžném opatření. Souhlas dítěte s hostitelskou péčí je nezbytný pro její realizaci. Nejvhodnější pro hostitelskou péči se jeví děti z dětských domovů starší 10 let.

Hostitelé fungují na bázi dobrovolnictví. Hostitel nemá nárok na žádnou formu finanční podpory, veškeré náklady spojené s výkonem hostitelské péče hradí ze svých zdrojů. Je na rozhodnutí ředitele dětského domova, jestli hostiteli část těchto nákladů proplatí.

Obecní úřady obce s rozšířenou působností prostřednictvím sociálních pracovníků OSPOD dohlíží na celý proces hostitelské péče a koordinují ho.

„Obcím s rozšířenou působností a obecním úřadům ukládá zákon nejvíce povinnosti v ochraně dětí a pomoci rodičům a dalším osobám odpovědným za výchovu dětí“ (Krausová, Novotná, 2006, s. 30).

Na území hlavního města Prahy jsou obecními úřady obce s rozšířenou působností tzv. úřady městských částí, které v rámci sociálního odboru zřizují oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Ty jsou zpravidla ještě rozděleny na tři části, a to: péče o rodinu a dítě, sociální kuratela pro děti a mládež a náhradní rodinná péče.

Dětské domovy, příp. další zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou mají dítě svěřeno do péče a ředitel zařízení za dítě zodpovídá i v době, kdy je na pobytu mimo zařízení.

Rodiče dětí s nařízenou ústavní výchovou jsou stále zákonnými zástupci dítěte (pokud nebyli zbaveni rodičovské zodpovědnosti). Jejich souhlas s hostitelskou péčí však není nutný.

Organizace zprostředkující hostitelskou péči vyhledávají dobrovolníky pro hostitelskou péči, připravují je na její výkon a ve spolupráci s OSPOD a dětskými domovy zprostředkovávají kontakt zájemců o hostitelství s dětmi. Na území hlavního města Prahy jsem ve své praxi zaregistrovala pouze jednu organizaci, která by se cíleně věnovala hostitelské péči, a tou je Děti patří domů z. s.

1.4 Formy hostitelské péče

Hostitelskou péči rozdělily Blahulová a Zezulová podle jejího vzniku na hostitelskou péči spontánní a plánovanou.

Spontánní hostitelská péče je taková, která vznikla přirozeně z kontaktů dítěte z dětského domova s jeho sociálním prostředím. Budoucí hostitel se s dítětem nejdříve seznámí, vytvoří si s ním nějaký vztah a až následně začne uvažovat o tom,

že by mohl dítěti poskytnout širší zázemí. Zdaleka ne všechny děti, které by si hostitelskou péči přáli, najdou ve svém okolí člověka ochotného a schopného jim ji poskytnout. Z toho důvodu začíná nově vznikat plánovaná hostitelská péče.

Plánovaná hostitelská péče vzniká tak, že příslušné instituce propojují osoby, které by chtěly být hostiteli s dětmi, které mají o hostitelskou péči zájem. Postup je takový, že se zájemce o poskytování hostitelské péče nejprve obrátí na dětský domov, OSPOD, nebo neziskovou organizaci zabývající se náhradní rodinnou péčí a svoji nabídku s nimi probere. Dozví se, co hostitelská péče obnáší, projde přípravou, je prověřen a schválen úřadem podle zákona, a až následně dochází k prvnímu setkání hostitele s vytipovaným dítětem. Současně je před prvním setkáním s hostitelem na hostitelskou péči připravováno dané dítě v dětském domově. Bylo-li první setkání úspěšné, následuje pozvolné navazování vztahu mezi dítětem a hostitelem. Hostitel nejprve navštěvuje dítě v zařízení, postupně mohou jít společně do cukrárny, na procházku, vyrazit na výlet, nebo navštívit hostitele u něj doma. Až když je vztah navázán, může proběhnout i vícedenní pobyt dítěte u hostitele (Blahulová, Zezulová, 2011, s. 11 - 12).

1.5 Význam hostitelské péče

Účelem hostitelské péče je především poskytnout dítěti umístěnému v ústavním zařízení možnost zažít model fungující rodiny, naplnit potřebu dítěte mít někoho, kdo se věnuje pouze jemu, umožnit dítěti naučit se navazovat hlubší a dlouhodobé vztahy a rozšířit jeho psychosociální zázemí (Blahulová, Zezulová, 2011).

Zdeněk Matějček na otázku, co malé děti nejvíce potřebují, odpovídá „mnoho věcí, ale ze všeho snad nejvíce jistotu ve vztazích ke svým lidem“ (Matějček, 2003, s. 9). Já bych jen doplnila, že nejen malé děti. Jistotu ve vztazích potřebují i děti větší. Menší děti jsou však ještě zranitelnější. Dětské domovy se poslední dobou významně

transformují, a z ústavů institucionálního typu se přeměňují na moderní zařízení, jejichž cílem je vytvořit pro děti takové prostředí, které se co nejvíce podobá běžné rodině. Ani přes veškerou snahu však skutečnou rodinu nahradit nedokáže. Děti v dětských domovech neznají zpravidla funkční rodinné prostředí ani ze svých biologických rodin, a tak je pro ně taková zkušenost velmi cenná. Zároveň si takto rozšiřují okruh svých sociálních kontaktů. S hostitelskou rodinou mohou navázat vztah, který přetrvá až do dospělosti. Důležitou roli hraje hostitelská péče v neformálním vzdělávání dítěte umístěného v ústavním zařízení. Hostitelská péče může být také prostředkem k přirozenému a pozvolnému přechodu do jiné formy náhradní rodinné péče, především péče pěstounské.

Pozitiva přináší hostitelská péče i pro ostatní aktéry. Hostitelům přátelství s dítětem z dětského domova obohatí život o nové zkušenosti a zážitky. Dětskému domovu pomáhá hostitel s výchovným působením na dítě. Je-li dítě na pobytu o hostitele, mají vychovatelé více času na ostatní děti z rodinné skupinky. Hostitelská péče může mít v některých případech kladný vliv i na zlepšení vztahů mezi dítětem jeho biologickou rodinou. S rodinou je však třeba pracovat a princip hostitelství jí správně vysvětlit (Blahulová, Zezulová, 2011).

1.6 Rizika hostitelské péče

Zatímco někteří hostitelé jsou důkladně prověřováni, u jiných stačí, když doloží čistý trestní rejstřík. Při nedostatečném prověřování hostitelů jsou děti vystaveny riziku, že se dostanou pod vliv osoby s patologickým chováním nebo motivem. Jiní hostitelé prochází stejně náročným prověřováním, jako žadatelé o pěstounskou péči. Takový postup může některé zájemce o hostitelskou péči odradit. Navíc se děti v dětském domově cítí diskriminované, když jejich spolužáci mohou běžně přespávat u

kamarádů, zatímco u nich tomu předchází sociální šetření a psychologické posudky rodičů kamarádů.

Dalším problémem může být, pokud není dítěti správně vysvětlena role hostitele. Dítě si může vytvořit nereálná očekávání a následně být z hostitelské péče zklamáno. Zklamáním by pro dítě mohlo být, že není plnohodnotným členem hostitelské rodiny, a nemůže v ní zůstat na stálo, nebo že hostitel o pokračování kontaktu ztratí zájem. Ve své praxi jsem se setkala s případem, kdy hostitelka z nepříliš významného důvodu zcela ukončila kontakt s dítětem. Děti umístěné v ústavních zařízeních mají často zkušenost s odmítnutím svými nejbližšími, a každé další odmítnutí je pro ně více zraňující, než pro děti s pevným rodinným zázemím.

Zklamán může být i hostitel. Až při intenzivnějším kontaktu se mohou projevit negativní stránky osobnosti dítěte, které nemusí hostitel zvládat. Kromě špatných návyků, které si děti přinášejí z nevhodného prostředí, ve kterém se pohybovaly, jako je lhaní, drobné krádeže apod., může být problémem pro navázání a udržení vztahu s hostitelem citová deprivace dítěte.

Citové deprivaci dětí v ústavních zařízeních se obsáhle věnoval prof. Zdeněk Matějček. Společně s prof. Josefem Langmeierem na dětech vychovávaných v ústavní péči problém citové deprivace objevil a nejvíce zkoumal. „Zjištění, že ústavní výchova a odloučení od rodičů působí mnohdy závažné poruchy ve vývoji dítěte, vedlo k některým přehnaným závěrům. Ústavní výchova se stala rázem modelem deprivace situace, zatímco rodinná výchova byla povýšena na jedinou spolehlivou ochranu proti deprivaci.“ „Mnohé děti však vyrůstají v tak špatných rodinných podmínkách, že jsou ohroženy nejen ve své výchově, ale přímo na životě.“ „Každý klinický pracovník může uvést řadu případů, kdy děti z takového výchovného prostředí, opožděné v tělesném i duševním vývoji, se začnou nápadně dobře rozvíjet právě po přemístění do ústavu.“ Je tedy evidentní, že psychická deprivace může být dítěti způsobena nejen v ústavním zařízení, ale i rodinném prostředí. Podařilo se také

prokázat, že zlepšením podmínek v ústavech lze nepříznivé vlivy ústavní výchovy omezit (Langmeier, Matějček, 2014, s. 137, s. 352).

Citová deprivace dětí se může projevovat materiálním přístupem k hostitelům. Hostitelé mohou mít pocit, že je dítě pouze využívá, nebo být zklamáni z toho, že vztah dítěte k nim je příliš povrchní, že neprojevuje city, že si citové projevy schovává pouze pro rodiče, nebo že dítě ztratí o hostitele zájem. Hostitelská péče může také způsobit problémy v rodině hostitele. Mezi členy rodiny mohou vznikat konflikty kvůli hostitelské péči, může se objevit žárlivost dítěte na dítě v rodině nebo naopak, apod.

Těmto rizikům se dá předcházet jejich znalostí a správným vysvětlením významu hostitelské péče jak dítěti, tak hostiteli. Jsem přesvědčená o tom, že přínosy hostitelské péče převažují nad jejími riziky, a než kvůli rizikům hostitelskou péči odmítat, je lepší učit se jim předcházet.

2 Zařízení pro výkon náhradní péče

Hostitelská péče je učena pouze pro děti v zařízeních pro výkon náhradní péče. Jedná se o pobytová zařízení pro děti, které nemohou z vážných důvodů zůstat ve své původní rodině a nenašla se pro ně ani žádná forma náhradní rodinné péče. Soud může jako nezbytné opatření nařídit ústavní výchovu. V případě, že rodiče nemohou zabezpečit výchovu dětí pouze na přechodnou dobu, svěří soud dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to na dobu nejdéle šest měsíců (§ 971 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

2.1 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) mohou zřizovat fyzické a právnické osoby a úřady pověřené sociálně – právní ochranou dětí. (§ 39 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

ZDVOP poskytují ochranu a pomoc dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče, nebo péče přiměřené jejich věku, nebo jsou-li jejich život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen. Ochrana a pomoc spočívá u uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování a další nutné péče. Do ZDVOP se umisťuje dítě na základě rozhodnutí soudu, na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, rodiče, nebo dítěte. Pobyt na žádost rodiče může trvat nejdéle 3 měsíce, se souhlasem OSPOD může být doba prodloužena až na 6 měsíců. Po dobu až 6 měsíců může trvat pobyt na základě žádosti OSPOD nebo dítěte. Tuto dobu lze výjimečně prodloužit, celková doba nepřetržitého pobytu však nesmí přesáhnout 12 měsíců. Je-li dítě umístěno ve ZDVOP na základě rozhodnutí soudu, může být dítěti povolen pobyt mimo zařízení u rodičů, nebo jiných fyzických osob, jako je tomu u dětí v ústavních zařízeních (§ 42 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

Umístění dítěte ve ZDVOP je krátkodobé, očekává se, že poměry dítěte se velmi brzy změní. Domnívám se, že pro svůj charakter krátkodobého umístění a vysoké pravděpodobnosti, že se dítě brzy vrátí do stálého rodinného prostředí, není hostitelská péče pro děti ve ZDVOP příliš vhodná.

2.2 Zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou

Do zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou umisťuje soud děti buď na základě předběžného opatření, nebo nařizuje ústavní výchovu, příp. ochrannou výchovu. Ústavní výchovu může soud nařídit nejdéle na dobu tří let, a poté ji lze,

v případě trvání důvodů pro její nařízení, prodloužit, a to i opakovaně, vždy však nejdéle na dobu tří let. Z důležitých důvodů ji soud může prodloužit až do devatenácti let. Současně je soud povinen nejméně jednou za šest měsíců přezkoumat, zda trvají důvody pro nařízení ústavní výchovy a pominou-li, soud neprodleně ústavní výchovu zruší a zároveň rozhodne, komu bude dítě svěřeno do péče (§ 972 - § 974 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

„Ústavní zařízení, kde se ústavní výchova vykonává, jsou diferencována podle věku dítěte, podle jeho fyzických a psychických schopností a podle důvodů, proč bylo o ústavní výchově rozhodnuto“ (Krausová, Novotná, 2006, s. 77).

Zařízení pro výkon ústavní výchovy pro děti do tří let věku jsou **kojenecký ústav a dětský domov pro děti do tří let**. Jejich fungování upravuje zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování v § 43 - § 44. Děti se zdravotním postižením a nařízenou ústavní výchovou mohou být umístěné do **domovů pro osoby se zdravotním postižením**. Hovoří o nich § 48 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tyto typy zařízení pro výkon ústavní výchovy spadají pod rezort Ministerstva zdravotnictví ČR.

Příliš malé děti nedokáží rozumově posoudit, kde jsou doma a kde pouze na návštěvě. Hostitelská péče by jim tak mohla způsobit nejistotu, kam patří a kdo jsou jeho lidé. Pro malé děti do věku 3 let není hostitelská péče vhodná. Děti v tomto věku nechápou roli hostitele a potřebují především hlavní pečující osobu. V metodice Blahulové a Zezulové se hovoří o věku 6 let, do kdy děti zpravidla ještě nedokáží vědomě zpracovat, proč se jim mění prostředí a lidé (Blahulová, Zezulová, 2011, s. 21). Pro děti v ústavních zařízeních se zdravotním postižením by hostitelská péče

přínosná být mohla, ale omezením jsou dosti zvýšené nároky na hostitele pro zdravotně postižené dítě.

Děti starší tří let a bez zdravotního postižení s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou jsou umísťovány do školských zařízení a dohled nad nimi má Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Výkon ústavní nebo ochranné výchovy upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Krausová, Novotná, 2006, s. 77). Školskými zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy jsou **diagnostický ústav, dětský domov se školou a výchovný ústav**. Pro výkon pouze ústavní výchovy je to **dětský domov**.

Ochranná výchova se nařizuje dětem, které porušily zákon, a jejichž rodinné prostředí neposkytuje záruku potřebné výchovy.

2.2.1 Diagnostický ústav

přijímá děti s nařízeným předběžným opatření, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a zpracovává komplexní diagnostickou zprávu. Do diagnostického ústavu se dítě zpravidla neumísťuje na dobu delší, než 8 týdnů. Do dětského domova se školou nebo výchovného ústavu může být dítě s uloženou ochrannou výchovou umístěno pouze diagnostickým ústavem (§ 5 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

Podobně jako u ZDVOP není pro krátkodobost umístění, a předpoklad brzké změny poměru dítěte hostitelská péče v diagnostických ústavech příliš vhodná.

2.2.2 Dětský domov se školou

zajišťuje péči o děti, kterým byla nařízena ústavní výchova, a které mají závažné poruchy chování, nebo pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchou vyžadují výchovně léčebnou péči, a o děti, které mají uloženou ochrannou výchovu. Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky (§ 13 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

V dětských domovech se školou je hostitelská péče možná a může být i pro děti vhodná. Vzhledem k vážnějším poruchám chování, se kterými se do tohoto typu zařízení děti umísťují, se však zvyšují nároky na hostitele.

2.2.3 Výchovný ústav

pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li tak závažné poruchy chování, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou (§ 14 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

Ve výchovných ústavech je situace s hostitelskou péčí shodná jako v dětských domovech se školou. Rozdíl je pouze v tom, že se jedná o starší děti.

Další institucí pro děti s poruchami chování s možností pobytu jsou **střediska výchovné péče**. Internátní služby v nich mohou být poskytovány nejdéle po dobu 8 týdnů na žádost zákonného zástupce nebo zletilého klienta. Nenařizuje se v tomto případě ústavní výchova a hostitelská péče zde není možná. Jedná se o preventivně

výchovnou péči (§ 16 - § 17 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

2.2.4 Dětský domov

Dětský domov je zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou (včetně umístění na základě předběžného opatření), které nemají vážné výchovné problémy a jsou starší tří let.

V dětském domově žijí děti v rodinných skupinách. Ty tvoří nejméně šest a nejvíce osm dětí různého věku a pohlaví a čtyři pedagogičtí pracovníci (vychovatelé), kteří se v péči o děti střídají. V dětském domově lze zřídit nejméně dvě a nejvíce šest rodinných skupin (§ 4 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

Po skončení ústavní výchovy z důvodu zletilosti, může klient dětského domova požádat ředitele dětského domova o možnost setrvání v dětském domově na základě smlouvy uzavřené s ředitelem dětského domova. V případě, že se zletilý klient soustavně připravuje na budoucí povolání, dodržuje vnitřní řád dětského domova a podmínky uvedené ve smlouvě o setrvání v dětském domově, může být v plném přímém zaopatření dětského domova až do 26 let.

Dětské domovy mají být pro děti dočasným řešením. Soud má povinnost pravidelně přezkoumávat důvody ústavní výchovy. Děti v dětských domovech jsou často v kontaktu se svými rodiči nebo jinými příbuznými, jen s nimi z nejrůznějších důvodů nemohou žít. Úkolem zaměstnanců OSPOD a dětských domovů je snaha o návrat dítěte do rodinného prostředí, je-li to možné. Sanují biologickou rodinu, nebo aktivně

vyhledávají rodinu náhradní. Pobyty mimo zařízení se v Dětském domově Klánovice velmi osvědčily jako pomocník při sanování rodiny dítěte. Postupné prodlužování délky pobytů dítěte v rodině často vede k jeho trvalému umístění zpět do rodiny. V našem dětském domově je možnost pobytů mimo zařízení (tzv. povolenky) velice často využívána. V současné době máme v dětském domově 26 nezletilých dětí, z nich 21 odjíždí alespoň občas na pobyty mimo zařízení, z nich 11 pravidelně na každý víkend a každé prázdniny. Ve většině případů jezdí děti k rodičům a prarodičům, někteří k hostitelům a některé děti střídavě k rodičům i hostitelům současně.

Děti v dětských domovech jsou většinou ve věku, kdy již dokáží pochopit účel hostitelské péče, jejich umístění v zařízení je dlouhodobějšího charakteru, nemají příliš závažné zdravotní ani výchovné problémy, a jsou tak cílovou skupinou pro hostitelskou péči.

3 Systém náhradní rodinné péče

Dospějí-li odborníci k názoru, že byly vyčerpány možnosti pomoci rodině, a dítě přesto nemůže zůstat ve svém původním rodinném prostředí, přichází na řadu hledání **náhradní rodinné péče**. Teprve když nelze pro dítě náhradní rodinnou péči najít, může soud přistoupit ke svěření dítěte do péče ústavního zařízení.

O svěření dítěte do náhradní rodinné péče vždy rozhoduje soud. Návrh soudu podává obecní úřad obce s rozšířenou působností, ten vykonává funkci opatrovníka a poručníka. Zákon o sociálně - právní ochraně dětí nařizuje obecním úřadům obce s rozšířenou působností podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření, ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen (§ 16 - 17

zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

„Děti, které nemohou žít se svými vlastními rodiči, se často ocitají v péči svých příbuzných. Právní úprava osobní péči příbuzného nebo osoby blízké upřednostňuje před péčí cizí osoby (např. § 954 nebo 962 občanského zákoníku). Zároveň má péče fyzické osoby (příbuzné i nepříbuzné) vždy přednost před umístěním dítěte do ústavní výchovy. Ve všech případech je předním hlediskem při rozhodování o způsobu péče nejlepší zájem konkrétního dítěte“ (Nadační fond J&T, 2014, s. 9).

Z řad příbuzných se péče o ohrožené děti zdaleka nejčastěji ujímají prarodiče. Například podle poslední zveřejněné statistiky MPSV z roku 2016 z celkového počtu 13 617 příbuzných vykonávajících náhradní rodinnou péči, bylo 11 059 prarodičů.

Náš právní systém umožňuje několik forem náhradní rodinné péče. Radíme mezi ně:

- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje
- svěřením dítěte do péče jiné osoby
- pěstounskou péči
- pěstounskou péči na přechodnou dobu
- osvojení (adopce).

Existují možnosti, že se do některé z forem náhradní rodinné péče vyvine hostitelská péče.

3.1 Poručenství

V kapitole o poručenství a jiných formách péče o dítě popisuje občanský zákoník status poručníka, kterého jmenuje soud dítěti, není-li tu žádný z rodičů, který má, a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Poručník má vůči dítěti v zásadě všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti

vyživovací povinnost. Ve výjimečných případech může být okruh povinností a práv poručníka vymezen jinak. Poručník odpovídá za řádné plnění své funkce a podléhá stálému dozoru soudu (§ 928 a § 933 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). „Poručník, který o dítě osobně pečuje, má postavení „osoby pečující“ a je s ním uzavírána dohoda o výkonu pěstounské péče, má nárok na dávky pěstounské péče“ (Nadační fond J&T, 2014, s. 10).

V praxi se s poručnictvím příliš nesebkávám. Obecně však existuje možnost, že se z hostitele stane poručník, jsou-li rodiče dítěte v hostitelské péči zbaveni rodičovské odpovědnosti.

3.2 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka. Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení. Má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. Ujala-li se osobní péče o dítě osoba příbuzná nebo dítěti blízká, dá jí soud přednost před jinou osobou, ledaže to není v souladu se zájmy dítěte (§ 953 - 954 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Osoba, která o dítě pečuje, je tzv. jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, neuzavírá se s ní dohoda o výkonu pěstounské péče a nemá nárok na dávky pěstounské péče. Vývoj dítěte v péči jiné osoby sleduje příslušný zaměstnanec OSPOD, který je povinen dítě pravidelně navštěvovat (Nadační fond J&T, 2014, s. 11). Protože osoba odpovědná za výchovu dítěte nemá nárok na dávky pěstounské péče, je nutné, aby na výživu svěřeného dítěte přispívali jeho rodiče nebo jiní příbuzní. Pokud není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, institut svěření dítěte do péče jiné osoby nelze použít (§ 957

zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). V takovém případě je nutné zvolit jiný typ náhradní rodinné péče, nejčastěji péči pěstounskou. Hostitelská péče se může vyvinout v institut svěřeni dítěte do péče jiné osoby za předpokladu, že rodičům lze uložit vyživovací povinnost a pečující osoba není příbuzným dítětem. Jak jsme si řekli výše, kontakty s rodinnými příslušníky nepovažujeme za hostitelskou péči.

3.3 Pěstounská péče

„Do pěstounské péče se svěřují děti, jejichž výchova není u rodičů zajištěna a zájem dítěte takové svěřeni vyžaduje. Jsou to například situace dětí, o něž rodiče řádně nepečují, ale nejsou splněné podmínky pro osvojení nebo osvojení není vhodné s ohledem na věk dětí či citovou vazbu dětí na rodiče a naopak apod.“ (Krausová, Novotná, 2006, s. 56).

Pojem pěstounská péče je u široké veřejnosti dobře známý. Na její posílení se v posledních letech zaměřila pozornost odborníků i politiků. Školení a doprovázení pěstounů se věnuje mnoho neziskových organizací (v Praze působí např. Fond ohrožených dětí z. s., Natama o.p.s., Letní dům z. ú., Sdružení pěstounských rodin, nadační fond J&T, atd.). Proběhlo, nebo stále probíhá několik celostátních kampaní (např. Děti patří domů, Právo na dětství, Dejme dětem rodinu, Hledáme rodiče: Pěstouny), zvyšuje se odměna pěstouna, která u jednoho dítěte v pěstounské péči byla ještě v roce 2012 pouze 3 410,- Kč měsíčně, od roku 2013 to bylo 8 000,- Kč měsíčně a od ledna 2018 proběhlo další zvýšení na 12 000,- Kč měsíčně. V nastoleném trendu podpory pěstounů je třeba nepolevovat, stále je velké množství dětí, které na své pěstouny marně čekají v zařízeních pro výkon ústavní výchovy.

Legislativně se pěstounské péči podrobně věnuje občanský zákoník, ve kterém se uvádí, že nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče pěstounovi. Že pěstounská péče má přednost před péčí v ústavní výchově, a že osobě příbuzné nebo dítěti blízké dá soud přednost před jinou osobou, ledaže to není v souladu se zájmy dítěte (§ 958 a §962 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Dalším právním předpisem upravujícím pěstounskou péči je zákon 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. V něm jsou vyjmenovaná práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče, hovoří se zde o dohodě o pěstounské péči, kterou s pěstounem uzavírá obecní úřad obce s rozšířenou působností, upravuje podmínky pro nárok na státní příspěvek na výkon pěstounské péče, jejich výši a další.

Vykonávat pěstounskou péči je velmi náročné. Není to běžná výchova a péče o dítě jako v klasických rodinách. „Všechny děti nebo mladí lidé, kteří přicházejí do pěstounské péče, jsou do určité míry v emocionální krizi, a to buď v krizi akutní, nebo v chronickém stavu po dlouhodobém strádání. Patrně byli odebráni svým rodičům a odvezeni pryč ze svého domova, pravděpodobně k tomu došlo náhle a nečekaně. Jestliže je k rodičům vázalo určité citové pouto, prožívají trauma, protože od nich byli náhle odtrženi. Jestliže je jejich citová vazba k rodičům velmi problematická nebo dokonce žádná neexistuje, pak je ve vážné krizi celý jejich emocionální vývoj“ (Formánek, Vrtbovská, 2006, s. 5).

To se pochopitelně odráží i na jejich vztahu k pěstounům. Ti musí být obrnění trpělivostí a řádně proškoleni, aby zvládli i situace, kdy má dítě těžké deprese, návaly vzteku, je apatické, apod. Dalším těžkým úkolem pro pěstouny je skutečnost, že si dítě nemohou nárokovat. Starají se o něj pouze po dobu, kdy rodiče o své děti pečovat nemohou nebo nechtějí. Podle občanského zákoníku může rodič požadovat

dítě zpět do své osobní péče. Soud návrhu vyhoví, pokud je to v souladu se zájmy dítěte (§ 959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Dále má pěstoun po celou dobu, kdy je dítě v jeho péči, povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, rodiče mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti. Pěstoun je povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat a při výchově dítěte vykonává přiměřeně povinnosti a práva rodičů. Je povinen a oprávněn rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte, v těchto záležitostech dítě zastupovat a spravovat jeho jmění. Má povinnost informovat rodiče dítěte o jeho podstatných záležitostech. Vyžadují-li to okolnosti, stanoví další povinnosti a práva pěstouna soud (§ 960 - § 967 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Společně s péčí o dítě se tak pěstoun zavazuje i ke komunikaci a spolupráci s rodiči, i ta však může být často velmi náročná. Pěstoun může cítit vůči původním rodičům vztek či zlost, obzvlášť pokud dítěti ublížili. Součástí rozvoje pěstouna je také naučit se profesionálně zacházet s vlastními negativními pocity. Je třeba mít na mysli, že je v zájmu dítěte spolupracovat s jeho rodiči. „Pokud se dítě může stýkat se svou rodinou – za podmínek, které byly navrženy v plánu péče, podpoří to u něj pozitivní vnímání své vlastní identity, sebeúcty a pocit, že lidé a události v jeho životě mají určitou návaznost, což je pro děti žijící mimo vlastní rodinu důležité“ (Formánek, Vrtbovská, 2006, s. 24).

Pěstounská péče zaniká nejpozději nabytím svéprávnosti dítěte nebo jeho zletilostí (§ 970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Pokud se hostitelská péče vyvine v jinou formu náhradní rodinné péče, nejčastěji se jedná právě v péči pěstounskou. V Dětském domově Klánovice, se nám v praxi osvědčilo, že pokud svěřením do pěstounské péče předchází hostitelská péče, má

následná pěstounská péče trvalejší charakter. Dítě i pěstoun se před svěřením do stálé péče již znají a mají zkušenost se společným soužitím. Naopak u dětí, kde se pěstounská péče uspěla, evidujeme případy dětí, které se z ní vrací do ústavního zařízení.

3.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Podrobnosti o pěstounské péči na přechodnou dobu stanoví zákon o sociálně právní ochraně dětí. „Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD) je v zákoně 359/1999 Sb. ustanovena od roku 2006. V praxi však tento institut nebyl dlouhodobě využíván“ (Nožířová, 2012, s. 19). Situace se podstatně zlepšila po novelizaci zákona 359/1999 Sb. platné od 1. 1. 2013. O pěstounské péči na přechodnou dobu se začalo mluvit a zlepšily se podmínky pro její výkon.

Pro účely zajištění pěstounské péče na přechodnou dobu vede krajský úřad evidenci osob, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. Do evidence se osoby zařazují na základě žádosti podané u obecního úřadu obce s rozšířenou působností a odborného posouzení, že mají předpoklady pro výkon takové péče o dítě, a to zejména z hlediska krátkodobosti takové péče a péče o dítě krátce po jeho narození. Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat nebo na dobu, po jejímž uplynutí budou splněny zákonné podmínky a může dojít k osvojení dítěte. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle 1 rok, kromě výjimky uvedené ve stejném paragrafu (§ 27a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Institut pěstounské péče na přechodnou dobu není vhodným řešením pro děti, u kterých není předpoklad, že se nejpozději do jednoho roku budou moci vrátit do původní rodiny, nebo se pro ně nenajde stálé

rodinné prostředí. Často je využíván v případech potřeby péče o novorozené děti, než se vyřídí osvojení.

Výše odměny pěstouna činí 20 000,- Kč za každý kalendářní měsíc, a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě (§ 47j odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Pěstouni na přechodnou dobu jsou tak vlastně zaměstnanci krajského úřadu, kteří pobírají pravidelný měsíční příjem a jsou připraveni kdykoliv přijmout dítě do péče. Pěstouni na přechodnou dobu, jsou nazýváni též jako „profesionální pěstouni“.

Domnívám se, přechod z hostitelské péče do pěstounské péče na přechodnou dobu by nedával příliš smysl. Pro děti v ústavních zařízeních je třeba hledat stálé rodinné prostředí, nikoliv takové, ve kterém může být dítě pouze po striktně omezený čas maximálně jednoho roku.

3.5 Osvojení

Osvojení je institut náhradní rodinné péče, který se od předchozích výrazně liší tím, že je dítě soudem svěřeno osvojiteli natrvalo, s původní rodinou zaniká příbuzenský poměr a současně vznikají nové právoplatné příbuzenské vztahy mezi osvojeným dítětem a všemi členy nové rodiny. Osvojitel získává rodičovskou odpovědnost, do matriky je zapsán jako rodič dítěte a dítě získává příjmení osvojitele. Aby mohlo dojít k osvojení, musí být dítě tzv. právně volné. To znamená, že rodiče osvojovaného dítěte dali souhlas s osvojením (u novorozenců to může být nejdříve šest týdnů po narození), nebo pokud byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti, a dále v případech, kdy rodič zjevně nemá o dítě zájem. Za zjevný se považuje nezájem, který trvá alespoň tři měsíce. U dětí starších dvanácti let je třeba i jejich souhlasu s osvojením. Před osvojením má přednost péče blízkých příbuzných dítěte. Jsou-li

pro to důležité důvody, je možné osvojení nejpozději do tří let od rozhodnutí o osvojení zrušit (§ 794 - § 840 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Osvojení je pro svou povahu u žadatelů nejoblíbenější formou náhradní rodinné péče. „Je obecně známo, že děti ke zprostředkování PP je více, než děti ke zprostředkování osvojení. Na druhou stranu je naopak více žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče formou osvojení, než žadatelů o PP“ (Nožířová, 2012, s. 12). Je třeba dodat, že ne vždy se pro právně volné dítě najde osvojitel. Žadatelé zpravidla preferují děti do tří let věku, zdravé a svého etnika.

Nelze vyloučit možnost, že by se hostitelská péče mohla vyvinout k osvojení dítěte, domnívám se však, že není příliš pravděpodobná. Děti v dětských domovech většinou nespĺňují výše uvedené preference žadatelů o osvojení a také nebyvají právně volné. Osvojení by pro ty právně volné děti přitom bylo ideálním řešením.

Zprostředkování NRP a příprava na ní

Pro pěstounskou péči, pěstounskou péči na přechodnou dobu i osvojení platí, že jejich zprostředkování mohou provádět pouze orgány sociálně – právní ochrany dětí. Pro účely zprostředkování pěstounské péče a osvojení vede krajský úřad evidenci žadatelů a evidenci dětí vhodných pro jednotlivé formy náhradní rodinné péče (§ 19 a § 22 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Pro fyzické osoby, které jsou vhodné stát se buď pěstouny, nebo osvojiteli, zajišťuje přípravu k přijetí dítěte do rodiny krajský úřad. Pro pěstouny na přechodnou dobu zajišťuje speciální přípravu. Časový rozsah přípravy k zařazení žadatele do evidence pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče činí nejméně 48 hodin, u žadatelů o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat

pěstounskou péči na přechodnou dobu je to nejméně 72 hodin (§ 11 odst. 2 27a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Popis všech náležitostí, kterými se žadatel o pěstounskou péči nebo osvojení prověřuje, je uveden v § 21 odst. 5 téhož zákona.

I u hostitelů v některých případech požadují pracovníci obecních úřadů obce s rozšířenou působností a krajských úřadů stejné prověření, jako u pěstounů a osvojitelů.

V teoretické části své bakalářské práce jsem specifikovala pojem hostitelská péče a povolování pobytů dítěte mimo zařízení. Popsala jsem podmínky, aktéry a formy hostitelské péče, její význam i rizika. Charakterizovala jsem jednotlivá zařízení pro výkon náhradní péče a možnosti využití hostitelské péče v nich. Na závěr jsem popsala jednotlivé klasické formy náhradní rodinné péče a jejich vztah k hostitelské péči. U každé z těchto forem jsem zhodnotila, na kolik je možné, aby se vyvinula z péče hostitelské.

V empirické části bych pak chtěla navázat na teoretické ukotvení hostitelské péče a zjistit, nakolik je rozšířený výkon hostitelské péče v hlavním městě Praze, tedy kraji, kde se nachází i dětský domov, ve kterém pracuji, a jaké jsou nejčastější okolnosti jejího vzniku a ukončení. Zaměřím se na období let 2016 – 2018. Budu se zajímat o to, kolik případů hostitelská péče evidují oslovené instituce, v jakých zařízeních se hostitelská péče realizuje, za jakých okolností vzniká a zaniká. Informace, které mi mají k tomuto zmapování pomoci, chci získat prostřednictvím strukturovaných rozhovorů po telefonu s pověřenými pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí a zařízení pro výkon ústavní výchovy.

4 Empirická část

Předmětem mého zkoumání bude hostitelská péče ve smyslu – osoba, která nemá s dítětem umístěným v dětském domově příbuzenský vztah a je s ním v pravidelném kontaktu. Tráví spolu volný čas (výlety, návštěva v rodině apod.) a proběhl už alespoň jeden pobyt v rodině přes noc. Děti podnikají různé aktivity a schází se s mnoho různými lidmi (zájmové a mimoškolní aktivity, návštěva spolužáka doma, apod.), takových lidí je mnoho a nejedná se o hostitele. Pokud však u takové osoby zůstává dítě i přes noc, musí být tato osoba úředně prověřená a stává se hostitelem.

4.1 Cíle průzkumu

Cílem mého průzkumu je zjistit, nakolik je hostitelská péče rozšířená na území hlavního města Prahy a u zaznamenaných případů zjistit, v jakém typu zařízení probíhá, jaké byly okolnosti vzniku jednotlivých případů hostitelské péče a jakým způsobem bývá ukončena. Budu se zajímat o období posledních dvou let, tzn. od března 2016 – do března 2018. Zkoumat delší období by bylo složité. Domnívám se, že dotazovaní by kvůli mně neprohlíželi archívy a nikoho jiného k nim nemohou pustit. Budu se tedy hlavně spoléhat na to, že si budou pamatovat případy hostitelské péče, se kterými se setkali a také že budou ochotní nahlédnout do spisů dětí a anonymně mě seznámit s případy hostitelské péče. Předpokládám, že případů hostitelské péče nebude velké množství, a sociální pracovníci si budou tyto jednotlivé případy pamatovat.

V současné době se nevedou statistiky ohledně hostitelské péče. Není tak k dispozici žádný ucelenější pohled na hostitelskou péči, na to, jak je rozšířená, jak nejčastěji vzniká, jak zaniká a jak se vyvíjí. Takové údaje by nám mohly v dětském domově pomoci k rozvoji hostitelské péče. Ke zkvalitňování a rozšiřování jejího výkonu a zároveň pro její kontrolu.

4.2 Výzkumná otázka

Nakolik je rozšířená hostitelská péče na území hlavního města Prahy v období od roku 2016 do roku 2018, v jakých typech zařízení je realizována a na základě jakých okolností nejčastěji vzniká a zaniká?

4.3 Výzkumná metoda

Protože je mým cílem zjistit situaci v celém kraji Praha, použiji kvantitativní sociologický výzkum. Respondenty budou všechny instituce, které přicházejí s hostitelskou péčí do přímého kontaktu. Těmi jsou oddělení sociálně - právní ochrany dětí a zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou. Z každé instituce se budu dotazovat pouze jednoho pracovníka, který mi odpoví na otázky týkající se celého jeho pracoviště, nikoliv pouze jeho případů. Pro cíl mého výzkumu potřebuji znát konkrétní počty realizovaných hostitelských péčí a frekvenci způsobů jejího zahájení a ukončení.

„ Kvantitativní metoda má vést k měření, které má být validní a reliabilní. Validita znamená, že skutečně měříme to, co chceme měřit. Reliabilita znamená, že pokud budeme měřit stejnou věc opakovaně (a ona se nezměnila), pak bychom měli dostat stejný výsledek“ (Topinka, 2013, s. 29).

4.4 Výzkumný soubor

Dotazovat se budu na všech odděleních sociálně právní ochrany dětí na území hlavního města Prahy a dále ve všech zařízeních pro výkon ústavní výchovy v Praze. Z každého OSPOD a z každého ústavního zařízení budu hovořit s jedním pracovníkem a budu se ho dotazovat na údaje z celého jeho pracoviště.

Na OSPOD budu hovořit se sociálními pracovníky, především s vedoucími oddělení, případně s konkrétními sociálními pracovníky OSPOD, které mi vedoucí oddělení doporučí. Jednotlivých oddělení sociálně – právní ochrany dětí je na území hlavního města Prahy celkem 22.

V pražských zařízeních pro děti s nařízenou ústavní výchovou požádám o zodpovězení otázek sociální pracovníky nebo ředitele. Zařízeními pro děti s nařízenou ústavní výchovou v Praze jsou dva dětské domovy zřizované magistrátem hlavního města Prahy - v Dolních Počernicích a v Klánovicích, dětský domov Radost o.p.s., Dětský domov Charlotty Masarykové (pro děti do šesti let), Dětský domov se školou Jana Masaryka a Výchovný ústav Klíčov. Celkem tedy 6 zařízení. V dětském domově, ve kterém pracuji, zodpovím na otázky já.

Zařízeními, kde též může být podle legislativy vykonávána hostitelská péče, jsou zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a diagnostické ústavy. Umístění dětí v těchto zařízeních je však možné pouze krátkodobě, děti v nich umístěné nejsou cílovou skupinou pro hostitelskou péči. Nebudu je tedy zahrnovat do výzkumného souboru.

4.5 Výzkumná technika

Výzkumnou technikou bude strukturovaný rozhovor po telefonu. Rozhovor se více využívá u kvalitativních výzkumů, kde se pracuje s menším počtem respondentů, protože je to časově náročnější technika na sběr dat, než dotazník nebo obsahová analýza. V mém případě je počet respondentů stanoven počtem oddělení sociálně – právní ochrany dětí a ústavních zařízení na území hl. m. Prahy. Je jich dohromady 28, tedy počet, u kterého lze provést výzkum pomocí rozhovoru. Můj původní záměr navštívit všechny OSPOD a ústavní zařízení s dotazníkem osobně jsem z časových důvodů opustila a zvolila rozhovor po telefonu. Výhodou rozhovoru oproti dotazníku je jeho vysoká návratnost. Osobně oslovený respondent je častěji ochotný odpovědět na otázky, než když mu na stůl přistane dotazník. Topinka mezi problematické momenty dotazníku řadí právě jeho nízkou návratnost. Uvádí, že za 50% návratnost může být tazatel rád, a pokud přesahuje 70%, může být spokojen

(Topinka, 2013, s. 64 – 65). Další výhodou oproti dotazování písemnou formou je možnost upřesnit případně respondentovi otázky, u kterých si není něčím jistý.

Protože provádím kvantitativní výzkum, použiji k němu strukturovaný rozhovor. U předem připravených uzavřených, příp. polouzavřených otázek se budu držet jejich pořadím. Otázky budou položeny tak, aby odpověď byla ano x ne, počet, nebo výběr z několika možností. V případech, kdy pracovník OSPOD nebo ústavního zařízení odpoví na otázku č. 3, že nemají žádnou zkušenost s hostitelskou péčí na jejich pracovišti, bude dotazování ukončeno.

4.6 Postup při sběru dat

Nejprve si udělám seznam kontaktů na všechny vedoucí OSPOD v Praze, vyhledám na internetu všechna pražská zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou a udělám si seznam kontaktů na ředitele, příp. sociální pracovníky těchto zařízení (příloha č. 1).

Dále si připravím dvě sady otázek pro strukturovaný rozhovor po telefonu, jednu sadu pro oddělení sociálně – právní ochrany (příloha č. 2) a druhou pro zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou (příloha č. 3). Předvýzkum provedu tak, že na připravené otázky odpovím já z pozice sociální pracovníce v Dětském domově Klánovice. Na základě mé zkušenosti s vypracováváním otázek je upravím a následně obtelefonuji všechny ostatní instituce z výzkumného souboru. Odpovědi si budu ihned písemně poznamenávat do předem připravené tabulky. Tu potom rozčlením na 8 dílčích tabulek podle charakteru otázek, které se k jednotlivým tabulkám vztahují.

Při zpracovávání sebraných údajů je třeba vzít v úvahu, že nelze případy hostitelské péče zjištěné z OSPOD sečíst s údaji získanými v dětských domovech. Každé dítě v dětském domově současně eviduje i nějaký OSPOD. Zároveň však nemusí mít všechny děti umístěné v dětském domově v Praze svého pracovníka OSPOD v Praze a naopak, pražský OSPOD může mít v péči i dítě, které není umístěné v dětském domově v Praze.

Ve výzkumu budu uvádět závěry z OSPOD a z ústavních zařízení v tabulkách vedle sebe. Zjištěné údaje z OSPOD a z ústavních zařízení tak budu moci porovnávat a také získám ucelenější obraz o situaci hostitelské péče na území hlavního města Prahy.

4.7 Výsledky průzkumného šetření

Výsledky svého empirického šetření provedeného prostřednictvím strukturovaných rozhovorů po telefonu jsem zadávala do předem připravené tabulky, která je přílohou bakalářské práce (příloha č. 4). Tu jsem rozčlenila do dalších tabulek podle jednotlivých otázek pro lepší přehlednost výsledků průzkumu a možnost hodnocení dílčí poznatků.

Každý rozhovor jsem zahájila tím, že jsem se představila, řekla, že píši diplomovou práci na téma hostitelská péče a požádala o zodpovězení na několik otázek týkajících se hostitelské péče. Již z první reakce na tento úvod jsem zjistila, že většina dotázaných pracovníků znala pojem hostitelská péče. Z 28 respondentů jsem se pouze jednou setkala s dotazem, co je to hostitelská péče a v dalších dvou jsem byla požádána, abych specifikovala, co myslím hostitelskou péčí. Všem respondentům jsem v dalším kroku objasnila, že hostitelskou péčí (HP) míním pobyty mimo zařízení u osob, které nejsou příbuznými dítěte.

Tabulka č. 1

1. otázka pro OSPOD: *Máte na Vašem oddělení sociálně – právní ochrany dětí zkušenost s hostitelskou péčí?*

1. otázka pro ústavní zařízení: *Máte ve Vašem dětském domově / výchovném ústavu zkušenost s hostitelskou péčí?*

Při dotazování jsem se u pracovníků OSPOD několikrát setkala s odpovědí, že mají zkušenost s hostitelskou péčí pouze jako spolupracující instituce, to znamená, že uvedený případ dítěte s hostitelskou péčí není v evidenci daného OSPOD, pouze pro jiný OSPOD provedli šetření v místě bydliště hostitele. Tento údaj zahrnu do první tabulky v závorce. Je to zkušenost s hostitelskou péčí, ale evidována je na jiném pracovišti. Do dalšího výzkumu již tento údaj nebudu zahrnovat.

Typ instituce	Počet institucí na území hl. m. Prahy	Z nich má zkušenost s HP	% četnost
OSPOD	22	13 (+4)	59% (77%)
DD	4	3	75%
DDŠ	1	0	0%
VÚ	1	0	0%
celkem	28	16 (20)	57% (71%)

Ze všech 22 OSPOD má nějakou zkušenost s hostitelskou péčí 17 z nich, tedy více, než tři čtvrtiny. 13x se jednalo o případy evidované na daném pracovišti, na čtyřech OSPOD měli zkušenost pouze s prošetřováním poměrů u hostitele a o případech zpravidla nic bližšího nevědí.

Ze tří dětských domovů nemají žádnou zkušenost s hostitelskou péčí pouze v jednom případě, a tím je DD Charlotty Masarykové, který je určen pro děti do 6 let.

V dětském domově se školou, ani ve výchovném ústavu žádnou zkušenost s hostitelskou péčí také nemají. Ze všech 28 zkoumaných institucí má nějakou praktickou zkušenost s hostitelskou péčí 20 z nich (71%).

U tabulky číslo jedna existuje výjimka, kdy mohu sečíst údaje OSPOD s údaji ústavních zařízení. Nezjišťuji zde ještě počet případů hostitelské péče, ale zkoumám, kolik z oslovených institucí má s hostitelskou péčí alespoň jednu zkušenost.

Tabulka č. 2

2. otázka pro OSPOD: *Kolik jste v období 2016 – 2018 evidovali na Vašem oddělení případů dětí umístěných do zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou?*

2. otázka pro ústavní zařízení: *Kolik nezletilých dětí jste evidovali ve Vašem dětském domově/výchovném ústavu v období 2016 – 2018?*

3. otázka pro OSPOD i ústavní zařízení: *U kolika z nich byla realizována hostitelská péče?*

Do výzkumného souboru u otázek č. 2 a č. 3 jsou stále zahrnuté i instituce, ve kterých neměli žádnou praktickou zkušenost s hostitelskou péčí. Věděla jsem tak dopředu, že na otázku číslo 3 odpoví „nula“. Jejich ponechání ve výzkumném souboru mi pomůže k přesnějším údajům o tom, v kolika procentech byla realizována hostitelská péče u všech dětí v ústavních zařízeních.

Typ instituce	Počet dětí v zařízeních pro výkon ú.v.	Počet dětí s HP	% četnost
OSPOD	297	22	7%
DD	153	16	10%
DDŠ	30	0	0%
VÚ	20	0	0%

Z počtu 297 dětí umístěných v ústavních zařízeních, které jsou evidované OSPOD na území hl. m. Prahy, byla realizována hostitelská péče u 22 dětí, tedy u 7% dětí.

V pražských zařízeních pro výkon ústavní výchovy bylo v období 2016 – 2018 umístěno 203 nezletilých dětí, a 16 z nich mělo, nebo má hostitele. Všech 16 dětí s hostitelskou péčí je umístěno v dětských domovech. Žádný případ hostitelské péče neevidují v DDŠ, ani ve výchovném ústavu. Mimo výzkum jsem se dozvěděla, že v DDŠ nemají případ hostitelské péče od roku 2015, ale v minulosti nějaké měli. Žádnou hostitelskou péčí neměli také v Dětském domově CH. Masarykové, který je určen pro děti do šesti let. Z šesti pražských zařízení pro výkon ústavní výchovy měli ve zkoumaném období alespoň jeden případ hostitelské péče ve třech zařízeních. Ze 153 dětí v dětských domovech mělo hostitelskou péčí 16 dětí, což je přes 10% dětí.

Tabulka č. 3

4. otázka pro OSPOD: *V jakém typu zařízení jsou umístěné děti, u kterých byla realizována hostitelská péče a které vedete na Vašem oddělení?*

Děti s HP evidované OSPOD	DD	DDŠ	VÚ	Jiné
22	16	6	0	0
% četnost	73%	27%	0%	0%

Z 22 dětí s hostitelskou péčí evidovaných OSPOD v Praze je umístěno 73% v dětských domovech a 27% v dětských domovech se školou.

Z tabulky č. 2 jsme se dozvěděli, že v DDŠ v Praze není ve sledovaném období žádný případ hostitelské péče. V tabulce č. 3 je šest případů dětí s hostitelskou péčí v DDŠ, které evidují na OSPOD. Bude se tedy pravděpodobně jednat o děti umístěné

v mimopražských dětských domovech se školou. V evidenci OSPOD není žádný případ hostitelské péče ve výchovném ústavu nebo dalším zařízení.

Tabulka č. 4

5. otázka pro OSPOD, 4. otázka pro ústavní zařízení: *Jaké okolnosti vedly k zahájení hostitelské péče, kdo byl hlavním iniciátorem?*

Iniciátor HP	OSPOD		Dětské domovy	
	Počet	% četnost	Počet	% četnost
Dítě	4	18%	6	38%
Hostitel	9	41%	3	18%
DD / DDS	5	23%	6	38%
OSPOD	3	14%	1	6%
Neví	1	4 %	0	0%
Celkem	22		16	

Z 22 případů dětí s hostitelskou péčí, které evidují na OSPOD v Praze, jich nejvíce inicioval hostitel (41%), následují dětské domovy (23%), děti (18%) a poté oddělení sociálně – právní ochrany dětí (14%). V jednom případě pracovníce OSPOD nevěděla, kdo byl hlavním iniciátorem hostitelské péče.

V dětských domovech nejčastěji iniciovali hostitelskou péčí ve shodném počtu děti a dětské domovy po 38%, následovali hostitelé s 18% a OSPOD s 6%.

Pro realizaci hostitelské péče je nutná iniciativa všech uvedených aktérů, pro výzkum bylo nutné vždy určit jednoho hlavního iniciátora konkrétní hostitelské péče. Při šetření v našem dětském domově jsem hlavním iniciátorem hostitelské péče označila tu osobu, která první navrhla její realizaci. Dítě se stane hlavním iniciátorem

v případech, kdy samo navrhne blízké osobě ze svého okolí, která není příbuzným dítěte, aby se stala jeho hostitelem, nebo požádá některou z institucí, aby mu hostitele našli. Hostitel byl označen hlavním iniciátorem, pokud přišel sám s nabídkou hostitelské péče, ať již konkrétnímu dítěti, nebo obecně. Dětské domovy jsou to v případech, kdy hostitele přivede některý ze zaměstnanců DD, většinou jde o osoby z jejich blízkého okolí. OSPOD jsou hlavním iniciátorem v situacích, kdy pracovník OSPOD navrhl dítěti možnost hostitelské péče a zprostředkoval ji.

Tabulka č. 5

6. otázka pro OSPOD, 5. otázka pro ústavní zařízení: *Absolvoval hostitel odbornou přípravu?*

Odborná příprava	OSPOD		Dětské domovy	
	Počet	% četnost	Počet	% četnost
ANO	14	64%	7	44%
NE	8	36%	5	31%
NEVÍ	0	0%	4	25%
Celkem	22		16	

Z tabulky lze vyčíst, že z 22 dětí s hostitelskou péčí, které evidují na OSPOD v Praze prochází dvě třetiny žadatelů o hostitelskou péči odbornou přípravou, která se vyžaduje po žadatelích o pěstounskou péči (64%), zatímco u jedné třetiny budoucích hostitelů stačí výpis z rejstříku trestů a sociální šetření v místě bydliště.

V dětských domovech ve čtvrtině případů nevědí, zda hostitel prošel odbornou přípravou, ze zbývajících tří čtvrtin hostitelů jich 44% odbornou přípravu absolvovalo a 31% nikoliv.

Hostitele prověřují pracovníci OSPOD a dětským domovům pak pouze sdělí, zda žadatel uspěl, či nikoliv. Zaměstnanci DD tedy často nevědí, jakým způsobem byl žadatel prověřovaný. Z našeho dětského domova mám tento údaj kompletní, protože se na způsob prověřování všech hostitelů našich dětí ptám.

Tabulka č. 6

7. otázka pro OSPOD: *Kolik z uvedených případů hostitelské péče vedené Vaším oddělením bylo již ukončeno?*

6. otázka pro ústavní zařízení: *Kolik z uvedených případů hostitelské péče evidované ve Vašem dětském domově bylo již ukončeno?*

Stav hostitelské péče	OSPOD		Dětské domovy	
	Počet	% četnost	Počet	% četnost
Trvá	17	77%	10	63%
Ukončena	5	23%	6	37%
Celkem	22		16	

Tabulka č. 6 ukazuje, že z 22 případů hostitelské péče evidované na OSPOD jich bylo 5 ukončeno, a v dětských domovech jich skončilo 6 z šestnácti. U OSPOD i dětských domovů bylo tedy ukončeno kolem jedné třetiny těchto případů hostitelské péče ve sledovaném období.

Tabulka č. 7

8. otázka pro OSPOD, 7. otázka pro ústavní zařízení: *Z jakého důvodu byly tyto případy hostitelské péče ukončeny?*

Důvod ukončení HP	OSPOD	Dětské domovy
Ztráta zájmu ze strany dítěte	2	1
Ztráta zájmu ze strany hostitele	0	1
Návrat do rodiny	0	0
Přechod do NRP	2	3
Jiné	0	0
Zletilost dítěte	1	1
Celkem	5	6

V tabulce č. 7 je znázorněno, z jakých důvodů a v jakém počtu byly ukončeny hostitelské péče. Z případů evidovaných OSPOD to bylo 2x z důvodu ztráty zájmu o hostitele ze strany dítěte, 2x z důvodu přeměny hostitelské péče do jiné formy náhradní rodinné péče a jednou z důvodu zletilosti dítěte. OSPOD neevidují žádný případ ukončení hostitelské péče z důvodu ztráty zájmu ze strany hostitele, nebo z důvodu návratu dítěte do rodiny.

V dětských domovech byla hostitelská péče nejčastěji ukončena z důvodu přeměny hostitelské péče v jinou formu NRP (3x) a po jednom případě zaznamenali ukončení z důvodu ztráty zájmu ze strany dítěte, ztrátu zájmu ze strany hostitele a z důvodu zletilosti dítěte. Ani v dětských domovech nedošlo k ukončení hostitelské péče z důvodu návratu dítěte do rodiny.

Tabulka č. 7 může vyvolat dojem, že v Praze přešlo z hostitelské péče do jiné formy NRP pět dětí. Jak jsme si však řekli, údaje od OSPOD nelze sčítat s údaji od dětských domovů. K této tabulce mohu doplnit informaci, že obě děti evidované OSPOD, které ukončily hostitelskou péči z důvodu jejího přechodu do jiné formy NRP jsou ty samé, které jsou uvedené u dětských domovů. Jedná se o sourozence, kteří navštěvovali stejného hostitele a časem byli svěřeni do jeho péče. Tito sourozenci

jsou evidováni na pražském OSPOD a byli umístěni v pražském dětském domově. Tyto dvě děti jsou tedy uvedeny v obou sloupcích (u OSPOD i u DD). Ve skutečnosti ve sledovaném období v Praze došlo k přechodu z hostitelské péče do jiné formy NRP u tří dětí ke dvěma hostitelům. V řádku, kde došlo k ukončení hostitelské péče z důvodu zletilosti, se v tabulce naopak jedná u OSPOD a u DD o dvě různé děti, a tedy o dva případy ukončení z důvodu zletilosti v celé Praze.

Tabulka č. 8

9. otázka pro OSPOD, 8. otázka pro ústavní zařízení: *V případě přechodu hostitelské péče do jiné formy NRP uveďte do jaké.*

Forma NRP	OSPOD	Dětské domovy
Pěstounská péče	2	3
Osvojení	0	0
Jiné	0	0

Z poslední tabulky č. 8 vyplývá, že ve všech případech přechodu hostitelské péče do jiné formy náhradní rodinné péče je jednalo o přechod do pěstounské péče. Na území hlavního města Prahy nebyly zjištěny případy přechodu hostitelské péče do jiné formy náhradní rodinné péče, než je pěstounská.

5 Diskuze

V této kapitole zhodnotím výsledky mého empirického šetření. Prostřednictvím prvních otázek pro OSPOD a pro ústavní zařízení, které měly zjistit, v kolika ze všech OSPOD a ústavních zařízení na území hlavního města Prahy se v období let 2016 – 2018 setkali alespoň jednou s realizací hostitelské péče, jsem se nejprve dozvěděla, že v některých odděleních sociálně – právní ochrany dětí mají sice také

praktickou zkušenost s hostitelskou péčí, pouze však jako spolupracující organizace provádějící sociální šetření v místě bydliště hostitele, a dané dítě v hostitelské péči eviduje jiný OSPOD. To mě zprvu při formulování otázky nenapadlo. Při zpracování dat jsem tyto případy zahrnula do závěrů v závorce. Bez těchto případů mají s hostitelskou péčí zkušenost 59% ze všech 22 pražských OSPOD, jsou-li zahrnuty, zvýší se zkušenosti OSPOD s hostitelskou péčí na 77%.

Z šesti zařízení pro výkon ústavní výchovy na území Prahy, nemají žádnou zkušenost s hostitelskou péčí ve třech. Těmi jsou výchovný ústav, dětský domov se školou a dětský domov pro děti do šesti let. Jedná se o zařízení pro děti s vážnými výchovnými problémy, nebo pro děti velmi nízkého věku. Zbývající tři dětské domovy mají praktickou zkušenost s hostitelskou péčí všechny. Tím se potvrzuje moje hypotéza, že cílovou skupinou pro hostitelskou péči budou hlavně děti v dětských domovech, které jsou již vyššího věku a nemají závažné výchovné problémy. Ze všech dotazovaných institucí má alespoň jednu praktickou zkušenost s hostitelskou péčí 71%.

Z dalšího empirického šetření, které mělo za úkol zjišťovat počet dětí v evidenci pražských OSPOD umístěných v ústavním zařízení a ve srovnání s ním počet, u kolik z nich byla realizována hostitelská péče, vyplývá, že to bylo pouze u 7% dětí.

Ze stejného šetření, tentokrát mezi ústavními zařízeními, jsem dospěla k výsledku, že z 50 dětí umístěných v dětském domově se školou a ve výchovném ústavu, nebyla realizována hostitelská péče u žádného z nich. Ze 153 dětí umístěných v dětských domovech mělo ve sledovaném období hostitelskou péči 10% dětí (16 dětí).

Celkově toto šetření ukazuje, že v pražských ústavních zařízeních pro děti s vážnými výchovnými problémy nebyla zaznamenána žádná hostitelská péče. V dětských domovech a na OSPOD pak ve velice malé míře v porovnání s celkovým počtem dětí umístěných v ústavním zařízení (10% a 7%).

Další část výzkumu doplňuje předchozí zjištění o informaci, v jakých typech ústavního zařízení jsou umístěné děti, které měly, nebo stále mají hostitelskou péči a jsou v evidenci některého OSPOD v Praze. Znovu se potvrdilo, že cílovou skupinou pro hostitelskou péči jsou děti z dětských domovů. Z počtu 22 dětí jich je z dětských domovů téměř tři čtvrtiny. Zbývající čtvrtina dětí byla umístěna v dětském domově se školou. Ve výchovných ústavech ani jiných zařízeních OSPOD neevidoval žádné dítě s hostitelskou péčí.

Dále jsem zkoumala, kdo z aktérů hostitelské péče byl jejím hlavním iniciátorem. U dětí evidovaných u OSPOD to byl nejčastěji hostitel (41%), následovaly dětské domovy včetně DDS (23%), pak děti (18%), OSPOD (14%) a v jednom případě nevěděli (4%).

Z ústavních zařízení nám zbyly ve výzkumném souboru pouze dětské domovy, v ostatních typech ústavních zařízení v Praze nebyla realizována žádná hostitelská péče, a tak nelze zjišťovat ani hlavní iniciátory. V dětských domovech byli hlavním iniciátorem hostitelské péče srovnatelně často děti (38%) a dětské domovy (38%), následují hostitelé (18%) a nakonec OSPOD (6%).

Výsledkem výzkumu ohledně odborného posuzování hostitelů je zjištění, že z případů hostitelské péče evidovaných na OSPOD, muselo odborné posouzení shodné s posuzováním pěstounů absolvovat dvě třetiny hostitelů a u zbývající třetiny stačilo sociální šetření v místě bydliště a výpis z rejstříku trestů.

V dětských domovech u jedné čtvrtiny případů hostitelské péče nevěděli, zda hostitel prošel odborným posouzením. Ve zbývajících dvou třetinách případů je poměr téměř vyrovnaný s mírnou převahou těch hostitelů, kteří odbornou přípravou prošli.

Poslední část empirického šetření je zaměřená na počet ukončených hostitelských péčí a na důvody jejich ukončení. V případě ukončení z důvodu přechodu hostitelské péče do jiné formy náhradní rodinné péče jsem ještě zjišťovala do které konkrétně. Na OSPOD byla hostitelská péče ukončena z celkového počtu 22 v pěti případech. V těchto pěti případech byla hostitelská péče ukončena 2x z důvodu ztráty zájmu ze strany dítěte, 1x z důvodu zletilosti dítěte a 2x z důvodu přechodu hostitelské péče do jiné formy NRP, v obou případech do pěstounské péče. V dětských domovech byla hostitelská péče ukončena v šesti případech z počtu 16. Z těchto šesti případů to bylo 1x z důvodu ztráty zájmu ze strany dítěte, 1x z důvodu ztráty zájmu ze strany hostitele, 1x z důvodu zletilosti dítěte a 3x z důvodu přechodu hostitelské péče do jiné formy NRP. Ve všech třech případech to opět byla pouze pěstounská péče.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, v jaké míře byla v období od roku 2016 do roku 2018 na území hlavního města Prahy realizována hostitelská péče a jakými způsoby byla prakticky využívána. Pomocí informací získaných od pracovníků oddělení sociálně - právní ochrany dětí a ústavních zařízení má objasnit, jaké jsou nejčastější okolnosti vzniku hostitelské péče, v jakých ústavních zařízeních se uskutečňuje, jakým způsobem jsou hostitelé prověřováni a jaké důvody vedou k jejímu ukončení. Důvodem, proč jsem si zvolila téma hostitelské péče, je, že se jako sociální pracovnice v dětském domově s hostitelskou péčí často setkávám a zároveň postrádám její právní vymezení a metodiku. Při jejím výkonu postupujeme podle vlastního uvážení a ze svých chyb sbíráme zkušenosti. Empirickým výzkumem získané informace by mohly být použity k vytvoření metodiky pro výkon hostitelské péče a pomoci nám tak ke zkvalitňování postupů při její realizaci.

V úvodu teoretické části bakalářské práce jsem vymezila pojem hostitelská péče, vysvětlila princip pobytů dětí mimo zařízení, na kterých je postaven institut hostitelské péče a popsala její podmínky, aktéry, formy, význam a rizika. V další kapitole jsem se věnovala zařízením ústavní výchovy, v nichž jsou umístěné děti, pro které je hostitelská péče určena. Třetí kapitola pojednává o systému náhradní rodinné péče, jehož je hostitelská péče neformální součástí, se zaměřením na pěstounskou péči, která s hostitelskou péčí nejvíce souvisí.

V empirické části bakalářské práce jsem zaznamenala a vyhodnotila informace získané prostřednictvím kvantitativního výzkumu provedeného formou rozhovoru po telefonu a získala požadovanou odpověď na výzkumnou otázku, nakolik je hostitelská péče rozšířená na území hlavního města Prahy a na základě jakých okolností nejčastěji vzniká a zaniká.

Výsledky empirického šetření prokázaly, že ačkoliv je pojem hostitelská péče u pracovníků sociálně – právní ochrany dětí i ústavních zařízení známý a rozšířený a s hostitelskou péčí má praktickou zkušenost téměř tři čtvrtiny (71%) všech dotázaných institucí, není v praxi příliš využívána. V porovnání s celkovým počtem dětí umístěných v ústavních zařízeních, byla využita podle záznamů OSPOD v 7% a z informací z dětských domovů v 10%. Žádná hostitelská péče nebyla zaznamenána u dětí umístěných v pražských zařízeních pro děti s vážnými poruchami chování. Z dětí evidovaných na OSPOD jsou dvě třetiny dětí s hostitelskou péčí umístěné v dětských domovech a třetina v dětských domovech se školou. To znamená, že hostitelská péče je nejčastěji realizována u dětí v dětských domovech, ale vyskytuje se i u dětí v zařízeních pro děti se závažnými poruchami chování. Na vzniku hostitelské péče se nejčastěji podílí samotní hostitelé, děti z ústavních zařízení a

dětské domovy, v menší míře potom oddělení sociálně – právní ochrany dětí. Dalším zjištěním je, že zhruba dvě třetiny všech hostitelů muselo projít odbornou přípravou, která je určena pro pěstouny a u jedné třetiny hostitelů stačilo k jejich prověření doložit čistý výpis z rejstříku trestů a sociální šetření v místě bydliště. Výsledky šetření zaměřeného na počet ukončených případů hostitelské péče a okolnosti jejich ukončení ukazují, že ze sledovaných případů hostitelské péče jich byla ukončena jedna třetina, nejčastěji to bylo z důvodu přechodu hostitelské péče do jiné formy náhradní rodinné péče - ve všech případech se jednalo o pěstounskou péči, následuje ukončení z důvodu ztráty zájmu ze strany dítěte, z důvodu zletilosti dítěte a jednou z důvodu ztráty zájmu ze strany hostitele.

Výstupy mé práce ukazují, že výkon hostitelské péče probíhá nesystematicky a nahodile a že její vznik souvisí především s tím, že jsou děti v zařízeních i potencionální hostitelé informováni o její existenci a podmínkách. Závěry poukazují na to, že k lepšímu a efektivnějšímu využívání hostitelské péče by pomohla existence metodiky pro její výkon a legislativní vymezení. Je evidentní, že hostitelská péče má pro děti v ústavních zařízeních pozitivní funkci a v systému péče o ohrožené děti své nezastupitelné místo.

Seznam použité literatury

BLAHUTOVÁ, M. a ZEZULOVÁ, D. (2011). Odborná metodika - *Hostitelská péče a příprava na ní*. 1. vydání. Zlín: Tigris.

FORMÁNEK, O., VRTBOVSKÁ, P. (2006). Odborná metodika - *Jsem náhradní táta, jsem náhradní máma aneb příručka pro pěstouny a osvojitele*. Praha: Natama.

KRAUSOVÁ, L., NOVOTNÁ, V. (2006). *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vydání. Praha: ASPI.

LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. (2014). *Psychická deprivace v dětství*. 4. Vydání. Praha: Karolinum.

MATĚJČEK, Z. (2003). *Co děti nejvíc potřebují*. 3. vydání. Praha: Portál.

Nadační fond J&T. (2014). *Odborná metodika - Náhradní rodinná péče vykonávaná příbuznými dítěte*, Praha: Natama.

NOŽÍŘOVÁ, J. (2012). *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde.

TOPINKA, D. (2013). *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*. 1. Vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Seznam zkratk

DD – dětský domov

DDŠ – dětský domov se školou

DDÚ – dětský diagnostický ústav

HP – hostitelská péče

NRP – náhradní rodinná péče

OSPOD – Oddělení sociálně právní ochrany dětí

ú.v. – ústavní výchova

VÚ – výchovný ústav

Seznam příloh

- 1/ Seznam respondentů s kontakty
- 2/ Otázky pro pracovníky OSPOD
- 3/ Otázky pro pracovníky dětských domovů
- 4/ Tabulka s celkovým výsledkem výzkumu

Přílohy

Příloha č. 1

Seznam respondentů s kontakty

OSPOD	telefon	funkce	poznámka
Praha 1	221 09 73 53	vedoucí oddělení	
Praha 2	236 04 41 66	sociální pracovníce	
Praha 3	222 11 64 85	vedoucí oddělení	
Praha 4	261 19 23 36	vedoucí oddělení	
Praha 5	257 00 04 25	sociální pracovníce NRP	
Praha 6	220 18 96 48	vedoucí oddělení	
Praha 7	220 14 41 86	vedoucí oddělení	
Praha 8	222 80 52 44	vedoucí oddělení	
Praha 9	283 09 14 43	sociální pracovníce	
Praha 10	267 09 32 97	vedoucí oddělení	
Praha 11	267 90 21 13	sociální pracovníce	
Praha 12	244 02 83 19	vedoucí oddělení	
Praha 13	235 01 14 42	sociální pracovníce	
Praha 14	225 29 53 41	vedoucí oddělení	
Praha 15	281 00 31 43	sociální pracovníce	
Praha 16	234 12 83 19	sociální pracovníce NRP	
Praha 17	234 68 32 79	vedoucí oddělení	
Praha 18	284 02 81 23	vedoucí oddělení	
Praha 19	286 01 01 47	vedoucí oddělení	
Praha 20	271 07 16 45	sociální pracovníce NRP	
Praha 21	281 01 29 35	sociální pracovníce	
Praha 22	271 07 18 84	sociální pracovníce NRP	
Ústavní zařízení	telefon	funkce	poznámka
DD Počernice	281 93 05 21	ředitel	
DD Klánovice	x	sociální pracovníce	moje pracoviště
DD Radost o.p.s.	607 02 49 80	sociální pracovníce	
DD Ch. Masarykové	257 92 03 03	sociální pracovníce	
DDŠ Jana Masaryka	778 42 15 27	sociální pracovníce	
VÚ Klíčov	773 21 28 17	ředitel	

Příloha č. 2

Otázky pro pracovníky OSPOD

1. Máte na Vašem oddělení sociálně – právní ochrany dětí zkušenost s hostitelskou péčí? (Hostitelskou péčí je míněno pobyty mimo zařízení u osob, které nejsou příbuznými dítěte). ANO x NE
2. Kolik jste v období 2016 – 2018 evidovali na Vašem oddělení případů dětí umístěných do zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou? POČET
3. U kolika z nich byla realizována hostitelské péče? POČET
4. V jakém typu zařízení jsou umístěné děti, u kterých byla realizována hostitelská péče a které vedete na Vašem oddělení? DD, DDŠ, VÚ, JINÉ
5. Jaké okolnosti vedly k zahájení hostitelské péče, kdo byl HLAVNÍM iniciátorem? DÍTĚ, HOSTITEL, DĚTSKÝ DOMOV, OSPOD, NEVÍ
6. Absolvoval hostitel odbornou přípravu? ANO x NE
7. Kolik z uvedených případů hostitelské péče vedené Vaším oddělením bylo již ukončeno? POČET
8. Z jakého důvodu byly tyto případy hostitelské péče ukončeny? ZTRÁTA ZÁJMU ZE STRANY DÍTĚTE, ZTRÁTA ZÁJMU ZE STRANY HOSTITELE, NÁVRAT DO RODINY, PŘECHOD DO JINÉ FORMY NRP, ZLETILOST DÍTĚTE, JINÉ
9. V případě přechodu hostitelské péče do jiné formy NRP uveďte do jaké. PP, OSVOJENÍ, JINÉ

Příloha č. 3

Otázky pro pracovníky dětských domovů:

1. Máte ve Vašem dětském domově zkušenost s hostitelskou péčí? (Hostitelskou péčí je míněno pobyty mimo zařízení u osob, které nejsou příbuznými dítěte).
ANO x NE
2. Kolik nezletilých dětí jste evidovali ve Vašem dětském domově/výchovném ústavu v období 2016 – 2018? POČET
3. U kolika z nich byla realizována hostitelské péče? POČET
4. Jaké okolnosti vedly k zahájení hostitelské péče, kdo byl hlavním iniciátorem?
DÍTĚ, HOSTITEL, DĚTSKÝ DOMOV, OSPOD, NEVÍ
5. Absolvoval hostitel odbornou přípravu? ANO, NE, NEVÍM
6. Kolik z uvedených případů hostitelské péče evidované ve Vašem dětském domově bylo již ukončeno? POČET
7. Z jakého důvodu byly tyto případy hostitelské péče ukončeny? ZTRÁTA ZÁJMU ZE STRANY DÍTĚTE, ZTRÁTA ZÁJMU ZE STRANY HOSTITELE, NÁVRAT DO RODINY, PŘECHOD DO JINÉ FORMY NRP, ZLETILOST DÍTĚTE, JINÉ
8. V případě přechodu hostitelské péče do jiné formy NRP uveďte do jaké. PP, OSVOJENÍ, JINÉ

Příloha č. 4

Tabulka s celkovým výsledkem výzkumu									
OSPOD	1. otázka	2. otázka	3. otázka	4. otázka	5. otázka	6. otázka	7. otázka	8. otázka	9. otázka
Praha 1	ne	11	0	x	x	x	x	x	x
Praha 2	ne	16	0	x	x	x	x	x	x
Praha 3	ano	26	3	1x DD, 2x DDŠ	3x hostitel	2x ano, 1x ne	2x trvá, 1x konec	zletilost dítěte	x
Praha 4	ano	21	1	DD	dítě	ano	trvá	x	x
Praha 4	ano		2	neví	neví	neví	neví	neví	neví
Praha 5	ano	18	3	2x DD, 1x DDŠ	2x OSPOD, 1x DD	3x ne	3x trvá	x	x
Praha 6	ano	18	4	4x DD	2x DD, 1x hostitel, 1x dítě	4x ano	2x trvá, 2x konec	2x ztráta zájmu ze strany dítěte	x
Praha 7	ano	13	4	4x DD	1x DD, 1x OSPOD, 2x dítě	4x ano	2x trvá, 2x konec	2x přechod do NRP	PP
Praha 8	ne	19	0	x	x	x	x	x	x
Praha 9	ne	22	0	x	x	x	x	x	x
Praha 10	ano	22	1	DDŠ	hostitel	ano	trvá	x	x
Praha 11	ne	11	0	x	x	x	x	x	x
Praha 12	ne	12	0	x	x	x	x	x	x
Praha 13	ne	20	0	x	x	x	x	x	x
Praha 14	ano	24	3	3x DD	1x DD, 2x hostitel	3x ne	3x trvá	x	x
Praha 15	ne	6	0	x	x	x	x	x	x
Praha 16	ano	10	1	DDŠ	neví	ano	trvá	x	x
Praha 17	ano	9	2	1x DD, 1x DDŠ	2x hostitel	1x ano, 1x ne	2x trvá	x	x
Praha 18	ne	2	0	x	x	x	x	x	x
Praha 18	ano		1	neví	neví	ne	neví	neví	neví
Praha 19	ne	11	0	x	x	x	x	x	x
Praha 19	ano		1	neví	hostitel	ne	trvá	x	x
Praha 20	ne	0	0	x	x	x	x	x	x
Praha 20	ano		1	DD	neví	ne	neví	neví	neví
Praha 21	ne	5	0	x	x	x	x	x	x
Praha 21	ano		3	3x DD	hostitel	ne	neví	neví	neví
Praha 22	ne	1	0	x	x	x	x	x	x
		297	22	16x DD, 6x DDŠ					
			8	4x DD, 4x neví					
pozn.									
Na uvedených OSPOD nemají v evidenci děti s realizovanou hostitelskou péčí, ale s hostitelskou péčí mají zkušenost, protože v jejich správním obvodu mají pobyt hostitelé.									
Ústavní zařízení	1. otázka	2. otázka	3. otázka	4. otázka	5. otázka	6. otázka	7. otázka	8. otázka	
DD Klánovice	ano	46	11	2x hostitel, 2x DD, 6x dítě, 1x OSPOD		6x trvá, 5x konec	3x NRP, 1x ztráta zájmu hostitele, 1x zletilost	3x PP	
DD Počernice	ano	60	4	4x DD	4x neví	3 x trvá, 1x konec	ztráta zájmu dítěte	x	
DD Radost	ano	22	1	hostitel	ano	trvá	x	x	
DD Ch. Masarykové (pro děti do 6 let)	ne	25	0	x	x	x	x	x	
DDŠ Jana Masaryka	ne	30	0	x	x	x	x	x	
VÚ Klíčov	ne	20	0	x	x	x	x	x	
		203	16						